

РУСКИ НОВИНИ

ЗА РУСИНОХ У КРАЉОВИНИ СХС

Виходза рад у тижню.
Цена на цали рок 100 динари.
На 1/2 рока 50 динари.
За Америку 1 долар на рок.
Рукописи и други списци треба
послати на адресу:
„РУСКИ НОВИНИ“ НОВИ САД
Београдска улица број 2.
Преплату на РУСКИ-НАРОДНЕ
ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО, РУСКИ
КРСТУР (Бачка).

Рок VI.

Нови Сад, пятък 23. Августа 1929.

Ч. 30 (238)

~ 1919.—1929. ~

Русини!

Дзешец роки ше наверхело од основаня Руского Народного Просвитного Дружтва. Дзешец роки у живоце народа не знача вельо, але вони у истарии южно-славянских Русинох остали незабудливим. През тогто кратке време ми зме и нашеи моцней славянскеи держави ошасбодзени и зедипени з братами едней криви и едней думи у циню Билого Орла, могли шлеводно развивац свои способности.

Могли зме заорац перши бразди на нашим културним пољу, могли зме шмело повесц цо зме и цо сцеме. И по нашим Нар. Просвитним Дружтву презвирели зме.

Презварели зме, же ше ту далеко на югу находи трицев тисци руско-украинского народу, котри по Божим и природним закону ма право на свою егзистенцию и на свою развиване.

Презварели зме ту дзецом нашим през наше руски кнїжки и школи, ту народу нашому през Календари и Новини, же найвекша свлптитя и услове за живане едного народа сят його мацеринска бешед.

У тей милей нашеи рускеи бешеди преучовали зме историю нашего народу, уходзели зме до нашеи славней прешлосци и уживали у вельких делах наших преткох. На их прикладу возбуждала ше у нас дух и сцелосц за нови дела, котри виховаю и нови обновлени поколени.

Разширивали зме нашому народу хоризонт його знаня указуници му на современи културни змагани широм швета и старали зме ше, же би и они за себе присвоили шцито, цо чловечески дух доброго приобрил на пољу знаносци, техники, мистецтва и т. д.

През наше Народне Просвитне Дружтво пове-

дали зме и нашим славянским сугражданом, же до „вельца нашеи братимскеи слави приложити сцеме и наше даря“. Окремни квиток нищого духа, дешеду нашу, тогто наймоцнейшо виражене народней души, — народни писни наше и славянску свидомосц.

Русини! преславляюци першу дзешер-рочину Руского Народного Просвитного Дружтва не забудте, же у просвити нет отпощивку. Хто не напредуе — назадуе!

Наша работа у других дзешец рокох муши буц ище живши, ище ширши, ище моцнейше!

Доказуе, же сче високи у култури, народней свидомосци, и же розумице свою потреби и олужносци.

Доказуе, же ващо Просвитне Дружтво, то зипица саних очох, крив заших шерцох, душа ваших душах! Найд не будзе нїедного Русина, котри би не бул член Просвитного Дружтва!

Не забудте, же судьба и история Руского Просвитного Дружтва, то судьба и история Руского народа!

**Прето най живе, най рошне, най квитне Рус. Народне Просвитне Дружтво!
На многая лїта!**

ТАБОР КОСТАВЬНИК:

Дзешец роки.

Дзешец роки, одкеди зме
Воскресли зос гробу,
Одкеди нам слунко швєцк —
Слава, слава Богу!

Дзешец роки одкеди нам
„Просвєта“ заквітла —
Цо же? Оздаль жалувєце,
Же у нас „Просвєта“?

Браца мойо лєм понатьє,
Та ше и поцєнєце:
За наш народ яр настала,
Та му рошне квєце!

Патьє нашо калєндари,
Видол уж дзєшатї!
Чита їх наш рускї народ,
Гоч дзє є рознатї.

Чита їх, а душа рошне,
Як то швєцкї знаме,
Же то и ми свойо лїцо,
Свойо мєно мамє.

Цьтьє нашо школєски кнїжки,
З нїх ше уча дзєцї,
Та наш народ, нашо слово
Вше їм на памєцї.

Так ше учї род свойї любїи —
Як да то не творя?
Шлїк и гвєздї знеба гу нїм
По рускї гуторя!

Каждї тиждєшї нам приходїм
Писмо од родїни.
Швєцкїм нарав єдно писмо —
То „Рускї Новїни“.

Як на морю габи гичю,
Так нашо дїдовє
Погнудї, — нїхто о нїх
Не зна и нешовє.

Як на морю габи гичю,
Ми так не згинємє,
Алє як цо брєги гори
Вїцїни останеми!

Нїхто нас не руши а мєста,
Живот не одбєрє,
Як ше на штрєд жеми нїхто
З фуоровом не прєврє.

Каждї народ лєм як вода,
Док просвєти не ма;
А просвєта народ мєня,
Як да є а каменя!

Лєм ше, лєм ше милї браца,
Горє вше дзвїгаїцє,
Нїяким ше нагварїньом
Спрєвєсцї пи не дайцє!

Тота хижка ше розваля;
Дзє пукаю мури,
Майцє, браца, вєлькє шєрцє,
Майцє розум мудри!

У єдносцї сцє вирєсли,
Заквітла „Просвєта“ —
Най вам квітнє най вам квітнє
„На мнєган мїтї!“

У Львовє 1. VI. 1929.

Др. Габєр Костєянтин.

Гєй рошнемє, милї браца,
Навсєдє рошнемє —
Не! так, як на морю габи,
Ми не прєцадїмє!

3 нагоди першей дзешецрочнїци.

Прємили мой рускї народе!

Славимє перши ювїлєї нашою „Рускїм Просвєтнїм Дружтвѣм“. На першїм мєсцє най будзє за то слава и чєстї Хрїсту-Кралею, котри нам допомог „Рускє Просвєтнє Дружтвѣм“ основац започац и розвивац роботу у нїм. Вон сам док прєбївал на тїм швєцє: лїчєл хорїх, хромїх, шлєпїх, немїх и прокажєнїх, творєл дїла духовнїго мїлосєрдїя гу людєом, а то описал и нас поучєл у поаватєй прїтчи о Самаряїнїну, кєд гварєл: „їдз и ти так творї!“

И Апостолї Хрїстовѣ послухалї рєскав свойого Учитєля. Розшїлї ше по швєцє, да „научїю швєцкї народї“ и да творя дїла духовнїго и тїлеснїго мїлосєрдїя, як научєлї од свойого Учитєля — Хрїста Господя.

Полна дїлєтворнєй лєбовї Хрїста Самаряїнїна прєходїл Цєрквѣ католицѣ — Обручїцѣ Хрїста Кралея — прєз 20 столїтїя, и прєз тѣтї швєцкї столїтїя научєл швєцкї народї — прїношїл просвєту швєцкїм народом, котри послухалї єї глас, и творїл мєдзї народамї дїла мїлосєрдїя.

Його Прєсвєщєнствѣм Др. Дїонїзїй Нєрадї, владїка.

Цєрквѣ Хрїстовѣ прєобращєує старї поганскї грєчєскї и римскї народї по Хрїстовѣй Просвєтї и научєує их на вїдл мїлосєрдїя, якї поганскї народї анї во мєну не познавалї.

Цєрквѣ Хрїстовѣ прїводїл до Просвєтї дзївї фрѣ-

пачкї и германскї народ и поучєує, як ше маю старцї за хорїх, убогїх, за вдовїцї и шїротї, за старїх и обнємоглїх.

Цєрквѣ Хрїстовѣ увєдзїл Просвєту у дзєвѣтїм и дзєшатїм столїтїю и мєдзї поганскїх Славянох. Вона

подзвїгла и змоцнєла тот народ по Просвєтї Хрїстовѣй и по свѣтєй Лїтургїї. И док другї вєлькї народї прєпадлї, порєстрєсалї ше, Славянство жївє уж вєцєй як 1000 роки и будзє далєй жївє и розвивац ше, кєд ше не одрєкнє Просвєтї Цєрквѣ Хрїстовѣй.

Хрїстїянство од першїх частїх свойого жївїтєя вше булє рєлїгїя дїлєтворнєй лєбовї. Вонї и нєшкѣ такє, а такє остане и до коцѣ швєта. Як робєлї першї хрїстїянє, док жїлї мєдзї поганамї, так робя и нєшкѣ правї хрїстїянє мєдзї поганамї. Вонї отвєраю там школи, шпїталї, домї за бїднїх и запущєнїх; карма глєднїх прєко своих вїбрѣнїх „Ангєлох мїлосєрдїя“, прєко мнїсїонєрох, свѣщєнїкох; вонї ше жєртвуют за нїх по прїкладу Хрїста Кралея. Швєцкї тѣтї людєє научєлї ше тєй лєбовї у школї Хрїста Господя. Вонї слухаю Його рєскав, кєд жєртвуют швєцкѣ свойѣ з лєбовї до Бога и до блѣжнїго.

О Хрїсту Господу читаємє у Св. Писаннїю, же „Вон ходєл наоколѣ и пїнадзї творєл добрє“. Так вше робєл и Цєрквѣ Хрїстовѣ.

так вона роби и нешка, а так будзе творец аж до конца швета.

Церква Христова перша основала основни школи, потим гимназии, всеучилища, вшеляки газдовски и просвितни школи. У манастирох ше отрижували перши газдовски и ремесельнички школи. З манастирох и з церковних школах вишли, а и тераз виходза, найвекши добротворе людского дружтва. Церковни школи и нешка даваю найвекших добротворох людского дружтва по пизких странах швета, а найвшецей медзи пизанами. Да не споминам Кину, Япан, Асию, Африку, Америку и Австралию.

Бден познати ученяк протестант Ха'нак явно припознав, же основу европейской культуры положила Церква катол. Вон више: Катол. Церква нешка найбаржей понована, да воспитуе нешкайши народи и трима порядок медзи нима.

Кед вельки народи муша

любид и ценит Церкву Христову за ей прелельки дела на полях Просвити и добротворности, то тысячераз вшецей муши мали руски народ у нашей держави дзєковац Церкви Христовей, бо вона го едина до тераз отримала да живоце, вона го захравсла од пренасца, вона му дала тельо, кельо аї од кого не достал.

Прето кед прадикуеме тот перши ювильей „Руского Просвитного Дружтва“ дзєкуйме предоброму Богу за тот прелельки ласки, яки зме достали од Церкви Христовей. Постанове шички твардо, же кажди я нас будзе од тераз ише вшецей робиц, да шички Русини буду члени Руского Просвитного Дружтва, и же кажди будзе Апостол и ревнитель за тот идеї, яки розвивае Руске Просвитне Дружтво:

„Шичко за пире Христову и за наш руски народ!“

Писано на тробу св. Йосафата дня 9, августа 1929.

† О. Дионисий,
владыка.

Др. М. Винай.

Часи переходза...

Полви дзєсед роки уж прелили, як ше основало наше Просвитне Дружтво. Наша младша генерация интеллигентох ише ше находзела у школских столкох, а творители и персборители нашего дружтва були у роках наймоцнейшого творчества. Едних и других саме собитие сцигло несподзвано. Перше одушевляне було вельке и очековали ше вельки усихи. Почала ше наша работа, як цо и шички повосни роботы нагло и з вельку силу. Так ше видзело, война виручела нови идеї, пребудзела велїх, цо спали, и започало ше швидко напредоване у шичких напрямох. Видзело ше, як да людзе обачели, же у вельох стварох позоставали и муша ше пенягач, да сцигну тот, у чим заостали.

Сама тот война медзити, котра, видзело ше, виручела нови идеї, вона их и прицисла. Одушевляне, котре у перши час по войны вшадзи зановало, фришко престало. Чезки послїтки войны прицисли поедни стани человеческого дружтва, просвитни амагания, газдовски и т. д. Живот предвоенн указал ше людзом, як далеки рай, котрого уж не мож посцигнуц. А ипак и сам тот

живот не таки бул шветли, як ше тераз указує, гоч признац треба, не так легко не знєю з людского дружтва послїдки войны, котри го тлумя...

Др. М. Винай.

У таких ето дружтвенных шветовых обставинах мало ше развивае Просвитне Дружтво нашего маленького, забутого и лем цо перебудзеного контара руского народу, малей нашей колонии у Югославии.

Чи да ше хвалїме вельо, чи да ше ганїме? Певно нет причини ані за едко, ані за друге.

Искуство (пробовност), котре зме посцигли за перши дзєнец роки, указало нам голем у главной, цо зме, яку силу представиме.

цо зме годни посцигнуц и за чим маме исц.

Цо зме? Тераз нам уж ясно, же ми часточка руского народу, мала колония у национальной держави Сербох, Хорватох и Словенцох. Правда у Славянской зме держави и медзи своїма славянскими братами, але ипак не истей народности з нїма! Бо Славянство то не народности. То лем свидоство о подобности славянских народох, котри дараз були еден народ, а ше ше подразделили на вшецей народи.

Нашо браца и сограждане Сербии, Хорвати и Словенци маю досц своїх брїгох. Не можемо вельо очековац, же ше буду о нас старат. Наш руски народ у Руси - Украина найбаржей прицисли послїтки войны: большевизм. Гу тому у Польскей коло 6 миллиони нашего народу жис у чезким прогоненїю. (Славянство не помага!) Отамац тиж не можемо помодити очековац. Мушиме ше дакле сами о себе старат.

Правда не така то легка ствар, за такую малу колонию, як цо ми. Але маме щесце, же жисме у добрих обставинах, у крайох, котри газдовски моцни, а наш народ трезби, работни, бистри и цо найглавнїше моцного моралу (добрих значайох).

Гу нашим бидом прихидзи и то, же ми, як колония (населенїя), и одзисхе одорвани од свойого руского народу, а найбаржей ише прето, же ше наша бешедя одвше отдалена од правилней русской бешеди и то на тельо, же наш народ чезко розуми кнїжки и повинн писати на кнїжковим руским язїку.

Ясно по тим, же перша плужност нашего Просвитного Дружтва и перше змагане було у тим, да да нашим людзом кнїжку и читане на його мацериньским язїку, на язїку, котрим вон бешедує, на котрим вон кнїжку легко порозуми.

Чезко то земледїлца, котри мало научени на просвїтне змагане зос читаньом навесц, да ше прицисли кнїжки. Чезко то и теда, кед ю ма на своей власней бешеди, а ише чезше, кед ю муши читац на бешеди, у котрей вон вельо и вельо слова не розуми.

Просвїтне наше Дружтво вельо у тим посцигло и мож повесц мало ест уж у нас людзох, котри ше не лану голем цо читаня во-

винох, кед ше уж не беру до другого читаня.

Нашо Просвитне Дружтво медзитим ма ише еден вельки задаток. У тим воно не шме заоставац и трациц часу. Воно муши претаргнуц того неспрорядне стане, же наше людзе, як земледїлци, работници, ремесельники так и интелектуалци не можо хасновац богату кнїжковност свойого руского народа. Особено нашому земледїлцови дармо ше будзе давац дзєседна кнїжочка; як дойдзе до просвїти, кед ше го не пуци гу главному жридлу просвїти: богатеї кнїжковности едного велького народа?

На яки спосаб то Просвїтне Дружтво посцигне? Слава Богу средства за то ма. Наша бешедя досц худобна. Ян гваря наше людзе, наше прадикує при селїдби драгов потрацели свойо слова и набрали худзи. Вельо раз члївик еде дацо повесц и раз лем видзи: не наше слово — и бере зос серпско-хорватскеї мови, бо, гвари, то уж подобне гу нашому. Чи нам треба нашу бешеду очурацовац зос цудзу бешеду, кед маме богату и пребитату руску кнїжковну бешеду? Чи зме не досц далеко од рускеї кнїжковней бешеди и треба ише далей да идземе?

Ясно дакле, же треба шички слова, котри не маме, лебо су не досц совершени, брац зос кнїжковней мови, а кед вироятне, же би слово не могли зрозумиц наше земледїлци, треба го описац, лебо з яснейшим гоч и цудним назначиц у загражденю. Падалей би требало, да ше приношую малї статї на руским кнїжковним язїку (українским). Але непоходими слова мушели би буц толковани, а ише найлїпше би було, кед би були такї статї такой надруковани и на нашей бешеди (на диалекту).

Инышак ше нікто не лапа радо читаня того, цо добре не розуми.

З едним словом народ ше ма заинтересовац за кнїжковну бешеду. Нашо ухо ше ма приучовац кнїжковней бешеди. О тим би ше особено требали старат тоти наше висатели, котри бешедує кнїжковну бешеду. И найзвичайнейши дописи до новинох могли би дописовац на обидвох бешедох нараз, бо баш преа новинци и зос читаньом легких статїох найлегчейше ше розшири мова.

Яку силу представляє? Маленьку гарсточку люддох. Але, гари ше, же число не главне. И мале число люддох може у себе затримонац вельку силу, кед людзе на месце. А у нас, може ше повесц, нашло ше прилично вельке число писателюх, котри ше старали, да Просвітне Дружтво свою ціль выполни. За такую малу колонію, як ми, тога поява воєлі-як заслужує похвалу.

Цо зме годни посцигнуц? У першим шоре зблизене зме своїм руским народом. Годни зме дац нашим людзом квіжкы на власним языку, особливо найглавнейши, найпужнейши. Заш у першим шоре лем знанствени и популярни. Створює ше и мала белетристика (красна книжковносц), але ту не шме вельки надії класц.

За чим маме исц? Главни наш задаток ма буц: зблизване гу своїм рускому народу. Гу журналу рускей просвити: рускей книжковносци. Организация нашого народу у просвітнім класовским зглядю.

Слава Богу нашо Просвітне Дружтво за перши дзешен рокы зробело у тм пельки крочай, гоч мало и вельки прелягства у напредованю, особливо чужки пововни часи. Велі нашо писателє и роботниці зос старшей генерації останю нам младшей генерації у

світлим памятку. През просвиту зме ше зблизели, упознали и зрозумели. Треба да так и далей напредуєме. Хто ище не писал: най ше лапа за пирко. Хто не читал: най почне. Хто не дал: най да. Шницки до роботи. Док будземе двадцятети? Не! Гледа ше велько менай, гледа ше лем свідомих членох едней нації, а видю и свідомих членох людского дружтва.

Таке Просвітне Дружтво будзе на утіху нашей старшей генерації, на радосц и поцешене нашей младшей и наймладшей генерації (роду).

Най будзе мили памяток у нашому народу за каждого, котри и найменьши камешчок напирнеє и напирнеє за будовлю нашей рускей Просвити!

Здогадайте ше, же часи швितко переходза. Не лем зато, да нас не обегню, не лем зато, да нас други не обегню, але уж пре саме нашо усовершенє и добиобитє, старайме ше о просвітнім амаганю.

Просвита най нас зблизка, най нам да медзисобну любов, алогу, потиомаганє. Теди нам живот добис лепши змисл, теди и найвекши чужкосци живота буду нам легки и з радосцу их превладаєме.

хажу своей народносци своего народу на твардим терену, на бизовним темелю. Добре народови хтори таких люддох ма цо веґ-й.

Чи ше може буц гледа за тоту роботу генийох, чи ше гледа за тоти діла канцитети? Не! Гледа ше велько менай, гледа ше лем свідомих членох едней нації, а видю и свідомих членох людского дружтва.

Таки людзе буду розумиц требованє свойого народу и буду патриц выполниці го.

Добре и нашому рускому народови же мал и ма таких люддох.

Чо би зме були ми мала гарсточка у гамбаре дузинства — да не було таких люддох. Я знам, а думам же и каждый человек, Руски видзи и зна, же би наш мали народ за пейдзешат рокы, може и скорей, може дакус познейше претпад, претопел ше до моря дузинства, да не було таких люддох, хтори знали тоту зопрец. А чи би було чудо кед би зме ше претопели? Не, ані кус, бо каждый народ ма ціль, за хтори роби, а друге каждодневни прилики живота захтеваю, да ше сден гу другому цо вещей пригулі, кед не гу свойому, а тоту найблизшому людскому. То би ше стало и з нашим народом.

Требало то зопрец и нашло ше таких люддох. Требало выполниці потребу народну и выполнили ю тоти людзе 1919 року кед основали Руске Нар. Просвітне Дружтво. Важ у тим десятию, дзе ше тельо того временєло, баж у тим десятию хтори охабел таки страшни шлїди за собу. Провидїнне спело, же би зме не претпадли. И тот десятиї, хтори принєс рики слізох и рики краєв, принєс нам — шлєбоду.

Требало тоту шлєбоду вихасковац и вона вихаскована, вихасковали ю людзе, хторих нам Провидїнне ведно зос шлєбоду дало.

Придапели тоти людзе руку помощниці и ми нешка маме подполну шлєбоду испозиданя своей народносци.

Но не досц було лем достате ужинац, требало патриц то и зачувац. „Хто сце мир, най шєрихта на войну“ гвари цар, присловка и добре гвари. Чувац требало гевто цо нам дате, чувац и усовершовац. Знали тоти основателє РНПД-а, же будзе неприятелих не лем звонка але и з пука. Може не отпорених неприятилих, але тим горших. „Хто не зомну проши мне е...“ гварєл Христос. Було велїх — у тоти часи кед основанє Дружтво — хтори не видзели важносц нашей організації, хтори гуторєли: Пацо то? Цо то будзе? Пацо нам то? — а нешка даваю сами однит, нешка мало хтори не видзи важносц організації. — И шерме по десятиїох буду видзиц дальши генерації, а буду и осетиц у исти час сї важносц.

Руске Народне Просвітне Дружтво — діло люддох, наших руских люддох — слави тих днєох 10-рочїїцу свойого живота, и своей роботи. Можеме буц задовольни з його роботу гоч эта работа не велька. Початок бул найчеши.

Може не тельо зробело кельо би могло зробити, але лем того, же о основанє, да очува народносц, же потримовало у народу свідомосц, же волі ма право на самостойни живот, же е воцар народу, хтори ма свою культуру, лем то же зробело длужки зме му вельке дєкованє.

Вельке дєкованє аме длужки и тим людзом, хтори го основали.

Най тоти людзе буду задовольни зєс свою роботу. Най шмело патра напредок бо робели добре пре добре. Не гениї су, але их потомство створи гениями, а їх діла буду зацнєсани до златней книжки руского нам народу.

Чєсц Вам, водьове нашо!

М. КОВАЧ:

Чєсц Вам, водьове нашо!

Преходза рокы. Нови поколєня виходза, а стари умерают. Умерают, едни цохю през велькей буки и о дзєнь два, лебо рок два забува ше за нїх. Други иєто умерают, але памяток на нїх остава прейт гроба и слїдуєщи генерації слапа и їх діла цохю до гвиздох. Чом ше на саних забува, а других ше слави? Чи то може буц дачка несправедливосц? Чи ше може буц роби неправда гевтим цо ше на нїх забува? Не! Дїла хтори оставаю по нїх то гледаю. Дїла нукаю гевти генерації цо приходза да ше тоти людзе слава, лебо не. Кед тоти людзе охабєли за собу діла, хтори су од велького значєня, хтори буду повтємаганє гевтих цо маю приєц у їх работи, буду тоти діла сами гледац да ше их творца слави. А хто не охабє за собу нїяки діла, лебо гоч и охабє, але так, же буду лем на чкочу

гевтим, цо приходза — чи ше таки можю слизниц, чи ше памяток на нїх може прєцатнуц до вичносци?

Михайло Ковач.

Народ, хторому оцнє и працовє охабєли діла, добра діла будзе моча напредовац, будзе ше моча розвивац, бо будзе моча будовац

ИВЬКО КРАЙЦАР:

Єден вопрос нашей просвити.

У вельконоцим числу „Руских Новинох“ писал сом о потреби, да ше 10-рочниця Руского Народного Просвітного Дружтва прєслави цо трожєствєнейше. На тот способ досланєме новей сили и охоти до праці за культурне подзвивованє нашего народу. А спомнул сом и то, же ловилєй, то

найлепша пригода, да ше руци погляд назад и зроби биланц дотерайшого дійствованя и успиху дружтва, а з другой страни, да ше утвердзи план и даю директиви за працу у будучносци.

Ями ше указує биланц дотерайшого дійствованя Руского Народ. Просвіт.

Дружтва? Тото ше най-лепше узус и увиди на преслави ювилею 25. августа у Керестуре. Я сном лем указац на едси недостаток, котри би требало виправит, же би наша просвітна робота у другей дешедочній принесла ище векши плод.

Од перепонх (запрекох), котри найвещей чкодзели и гамовали Р. Н. П. Дружтво у його розвиваню и дійствованю, я указуем на тоти два: перше — нашу нездравн друштвени обставини у прешних ряхох, зараженн зос партийско политичну меркню, котра не зохабела по страни ані нашу валадн и наш швет; друге — таки систем (способ) організації, под котрим чекко було зробити и посигнуц тото, що ше обчеховало и гледало.

По до першей перепони — нездравих друштвених обставинох, то зос кральовим актом од 6. януара маме у тим погляду нову повольну ситуацию, и вше легчайше и плєбоднейше дихаме. Тота перепона спадла так сама од себе, и о ней не треба да вельо бешедуеме и ризправиме.

Але зато вельку важносц треба придац другому вопросу: як треба організуванц, як повязац ширки нашу свилн, же би наша культурно-просвітне діло було увличане зос полным и повольним успихом?

Руске Народне Просвітне Дружтво основане як единствене — едно дружтво, зос едним Управним Одбором. У перших часох шлєбодн, одушевленя и добрих господарских обставинох воно мало красни успих и наберало шумне число членох и красни фонди. Але з часом розвивала ше вше вещей свадомосц нашого народу и росла любов гу спойному, гу своей бешеди, своей кнїжки, своей лєсї. Сама од себе настала потреба, да ше по наших валалох основую читални, шпивацки хорн, даваю представи концерти и преподаваня, з едним словом, да ше провадзи культурно-просвітна робота як и при других народах коло нас. Потребно би було баш у таких моментох у той роботї, указовац, од страви Централн вещей иницијативн и помощи, отримовац векшу звязу зос дружтвами, котри ше основали по наших валалох, так же би вони не були овисни сами о себе, або лепше повесц, о тих діятелях, ко-

три их основали и далее провадзели. Так не тради на единственосци и повязаносци нашей просвітней акциї. Месни одборн не таки моцни и организовани, же би тоту звяз межи иницијативн друштвами и Централн отримовали. Управни Одбор, його функционере, муша указовац векшу охоти, активности и розуменя, да зроби у тим погляду, що повинн дружтвени правца у 4, 5 и 6. точки под „Миралнимн средствамн“.

И. Крайцар.

Ясно каждому, же у тим погляду треба гледац нови способн, треба зборити потребн прємєнн.

Мойо би ше писале барє предлужело, кед би сом ту викладац равлични системи організації культурно-просвітних друштвох — удруженюх. Ипак мушим спомнуц тельо: Централистични систем організації, т. е. таки, дзе управа друштва стої у руках едного централного одбору, прикладни за таки дружтва, котри маю еден узши, еспєцијални цїли, а то звичайно дружтва зос культурно-гуманитарним (добродійним) дійствованьом, як на приклад: Червени Крест, Народна Заштита, Привредник, Хрватски Радина, и др. Старане Управи идєе гу затим, да од членаринн и дарох набери цо векши материялни средства, и в нїма винєльнотє свой цїль.

Зошицким други систем організації маю злж дружтва, удруженя, котрим цїль дійствовац у самим народу. Гу każde месне дружтво ма свою управу и своїо фонди. — Гу уж и немаме едно дружтво, але удруженє, союз самостойних друштвох. Централна союзна Управа, котру шибєраю делегати окремих друштвох, гу постєї прето, же би давац тим дружтвам, котри маю исти цїль, ди-

рективн, упуги, так да ше отримн единство и склад у дійствованю и медзисобне помаганє. Таки систем організації маю звичайно просвітни, шпивацки и шпортиски дружтва — сїюзи, и тот би систем бул найприкладнейши и за нашу просвітну акцию.

Свидомосц нашего народу и його любов гу спойному рошнє з днн на дєнн. Писанка уж у каждом валале, дзе сєт гоч и громадка Руских, указує ше и потреба и охота, да ше оснує и отримує своїо просвітне дружтво, читални, хор. Уж вельо таки самостойни дружтва маме, а треба да ше старає, да ше оснує и там, дзе их ище нет. По при видаваню калєндара, новинох и кнїжкох думає, же то повинн найглавнейши наш народни проблем. Же би ше у тим напряду пошло уєличнє напредок, треба да и дійствованє Руского Народного Просвїт. Дружтва будєе так провадзєне и упорєне. Кед вопрос сїюзу просвітних друштвох у нас затєраз ище не актуєлни и не возможны, а то ипак треба, да Р. Н. П. Дружтво, котре ма уж красни фонди и тельо є познате и облюбєне у народу, и морално и материялно пот-
намага, основанє читаль-

михайло мудри:

Евангелия и земледілец.

Исус Христос, кед пришол на тот швет, сїєл гу лобзом так проговарити и з нїма так бешедуєц, же би го порозумєли и примили його слова до шєрдох. Исус шибрал за евангєлєскє слово таку *барєву бешеду, як пр бешедуєц*

Mgr. Михайло Мудри.

просити *любєе медлє едну*. Евангєлєскє є така кнїжка, як кед би була написана гу самим земледіцєм. Понєже земледіцох найвещей на швєцє, то по діма гуторєт Христос палому швету. Евангєлєскє є кнїжка палого роду чєловєчєского!

Шибєнн є можку розумити и днєн хасєн брац, а найвещей земледіцї гу котрим лєна непо-

нох, шпивацких, театралних и младєничєских кружкох по руских валалох, — як то означєне уж одскорєй у правилох дружтва. Не так важни вопрос, чи тоти читални и кружки буду „филијали Р. Н. П. Дружтва“, чи буду самостойни, зос власним статутом (правилами), але важнє тото, же Централн треба за тоти дружтва да зна, да водзи о нїх старанє, да их помога и морално и материялно, же би ше вони отримали и розвивали. Централн треба, да ма за тот цїль способних и охочих функционєрох, треба да дава за то потребни материялни средства.

Понєже сом не годєєн участвовац на ювилєйнєй главнєй схацки на 25. августа, а тот вопрос нашєй просвітней акциї одскорєй ме интересира и лєжи ми на шєрцу, то пишєм тоти шїорикн поє надїєк, же кєльо-тєльо допринєсн гу тому, да ше наша просвітна робота організує и упорєнє так, же би принесла цо векши плоди и подавигла у найблїжшєй будучносци и наш мали конарчок руско-українєского народу у Югославиї на стєпєн других культурних європейских народох.

Пшн, 15. августа 1929.

среднє гуторєца, и зос их живота и за их живот собрана мудрисц и правда Бога Вишнєго.

Нїхго на швєцє не гуторєл таки коєвнєнєнн науки и правдє у такєй єдиноставнєй форми гу простєму и учєному народу, як го Исус Христос у свєтєй Евангєлїи: „Нїхго же глаголає сєб, яко же сєй чєловєк глаголає“ (Иван, 7, 46). Так гларєли слугобє фарисєвом, кед ше шитали за Исуса. То правда! Исусова божєнн наука не основана на чєловєчєскєй мудросци. Исус кєд бешедує по главлє причини и доказн, да кєдє уєтєрн о сєсєй пату, але бешедує же Оцєт, або Цєлєстнєннє вєльнєй Правдє. Його наука ше муши *напросто прємнє*, або хтє ю не сєє прїкнє, муши *єд нєй сцєкєц*. Евангєлїє є не систематєски писана и наукова кнїжка, але є кнїжка хтєра ше *єдразу єдиноци на ширки правдє*, цо ше тєту *рода чєловєчєского*. Зос евангєлєских словох гутєри гу нам єдєн таки Учєтєль, котрн нам є у вєднє и наш Спаситєль и наш Причєтєль. Вонн на *шєрцє нашє шєрцє и нашє рєзунн, да нас ошлєкнє и на силє причєкнє гу сєбє*, але пушна божєй правдє, да лєна чєловєка приближн гу Богу. З каждого слова евангєлєского блїскєтє, любєбн гу дугнєм калїм, а з *блєску фарми и словєб бешедує не дєбє Исус*. Вонн сєє да го каждый и науки порозумнє, и тєдн кєд о

аос наших Русиних у нашам отечеству С. Х. С. Вона є живе народне цєло, у котрим народни дух рошиє и розвива ше у своей власней просвєти.

Прето я год це ше каждый годни человек и фєзалич радує своємому животу и успиху, — так и наш зельки человек, нашо РНД-о треба да по 10 рочней вредней своей работи одного дня застанови ше и отига: цо зме и як до тераш робели?

Нам то шлебно вробити, бо зме шведомк важносца нашей работи за наш народ у тих 10 роках.

Ми сцеме, да нас и нашу роботу каждый Русин, та и тут цо до тераш не доверивал, же и ми на своих власних ногах годни ходати — най нас щиккх опатра — а ми мирно чекаме справедливий суд.

Циль є нашому празнованю на сам преда, да ше щиккх народолоуби вєдно зидземе, побешедуєме, порадзиме и у чим можеме и пощепиме та и цоли плани вробиме за нашу красну будучносц.

На тим соржеству участвовац буду наше добри школяре, — та и вони полри нас старших уповаю живот народни и по своім союзу ише ше баржей о-

душевиц годни за народну праву.

Нашо РНД-о през вєдно некупени мушело преица, а то були приварки: то Керестурске, то панцовске — клерикалне дружтво... а тераш по 10 роках каждый, хто лем єде, годни лєтко превидиц правду, котра лєтко єдина може буц; же *то чисте народне руске просвєтне дружтво*, котре єдиак щиккх служели и ише баржей єде и вадлей служил своей наци, своємому народови — гоч би ше вон каждый находил.

У тим щиккх мушк ше увердали, даватиц народни дух и мдрова наша руски — *и урєспитательске и не пасрєбне просвєта*, котра ли гєний наш ма и далей водил духомни живот нашого малкого народу.

Же то обачи и браца нашо Сєрби — Хорвати а сик и вишнє власци у держави — то нам лям хасновац може, бо тому ше каждый честни человек мушк радовац — та и сама держава.

А код будземе цихо, хто нас обачи? Приповайме правду, же анї сама себе не обачиме, би зме широкм розпати.

Даклєм, радуєме ше и своємому малому успиху а радзєме ше як би лєтше могло буц у будучносци!

єден наш Календар а може ше повєст анї єдно число наших Цєвних не вшло, же би у нїм не була даяка роука нашого Просвєтєного. Вон добре превидел, же неукы народ през школованих учених своих водлєх преицац, згнє. Прето його главна брига була воспитовац, помагатиц у науки цо вєцей младих школярох, же би на тот способ своємому народу цо вєцей духомних и свєтских людєох виховал. Лєдно вєт дахто од наших младших интеллигентох, котри би не знали його порзду и обилну помоц. Мож повєст, же вон є оцєц щиккх интеллигенци южних Русиних. Прето нешка вєдава йому цали народ благодарносц:

Перши руски наш Владикє,
Шниц нам, грей нас, вєдє нас,
На многая лета!

Юрий Павлич.

Єдно зос преосв. Владиком Дионизием прицал свой талант и своєю сили на службу народу **Др. Гаврил Костельник**. Чудне то собитєє, же ше баш того року навернує и 25 роки од кеди ше зявели його перши писнї а вєдно и перша кнїжка на нашей русской бєсєди. Жаловал ше тєди и писал:

Писнї майє — словачки!
Писнї майє — шпротки!
Хто нас вєта? — Ах нїхтє!
Хто нас чита? — Заш нїхтє!

Нешка по 25 роки гуча його писнї и рунгаю руски шєрца и по остатней колїби, дє год Русини жкю. Же нашо просвєтєни змаганя пошли правє драгов, у першим шєре заслуга нашого Габра. Вон зложел граматику па ше при писаню нашо писателя: лєтко могли ориєнтовац. Вон як прєрик мал шведосци дєраз на початку нашого просвєтєного руху отворєно повєст:

Нашо народ, по през шєрца,
Цо през мєна, през язык
Цо през кнїжки, през науки?

Др. Костельник є перши и наймоцнейши духовни предняк у наших просвєтєних змаганьох.

Просвєтєне дїло наших трудбєвицкх чежко би указало таке напредованє, кєд би у цалєй тєй акци не пановала ширєсц и медзисобна любов дїлательох. Кєд би не було средища, котре щиккх тоти сили годно позберати и соединити. А таки наш центрум єст Русин Керестур а у нїм предсєдатель нашого Просвєтєного Дружтва парох монс. **Михаил Мудри**. По при щиккх своей душпастирской работи при 6000 душох, поши вон ише и терху просвєтєней организацїи. Крєм того не вишло анї єдно число Руских Новинох анї єден рочни календар, же би о. Михаило дацє красного не повєст гу своємому народу. Бог дал людєом два кнїжки, же би аєс нїх уповали його св. волю: природу и обявлєнє (приданє и св. писмо) Наш предсєдатель єст чєрни толкователь и єдного и другого. У Календарох толкує природу Божью указуюци на Всємогучносц єй Створитєля, у Новинох жєт вишошу вєлєтєнє и глубину мудросци писаного Бєского слова. Вєлькє доверєне указал йому народ, же през 10 роки уж на три лаводи єдногласно избрати предсєдательом русской просвєти.

Єдну часц организациєней работи провадиц совєршенєно подпредсєдатель Р. Н. П. Д. и редактор нашого Календара през полни 10 роки, **Дюра Биндас** Под його водьством Руски Календар посцигнул перше место мєдзи такими подобними публикациями у нашим отечеству. Вон є єден кнїжєвни алманах тирвацєй вредносци, у котрим вишошу своєю найлєпши плоди нашо писателя. З трудбу Дюра Биндаса позберани и видати руски народна писнї, основани Сюз Руских Школярох и организована того рочна юбилєйна прєслава у Р. Керестуре и перша народна вєстава ручних народних работох.

Од початку рус народного прєвиродзєнєя бєрє учасц у дїлу русской просвєти **Юрий Павлич**. Як перши сєкрєтар Рус. Народ. Прєсв. Дружтва зложел и прєширєл просвєтєни правила а од 1924 року водєл редакцию Руских Новинох. Того року видало Просвєтєне дружтво його **катаклиз**,

Нашо писателе. ✓

(1919.—1923.).

Габн славянского национального руху, котри по шветовой войнї принєс прєширєнє, вишлєбодосци и єдинєнє славянски держави, не остали и при нас Русинох без послїтєк. Уж парола: вишлєбодзиц ше и соединити, под котру Югославянє вошли до прєшлого и гитантєкого пасованя народох, напєлно вєдала и нас Русинох з надїю, же зос братами будзєме мац лєпшу долю, же наш народ спанимє од очєвицєй имєрци, котрей ше по мали аєс бєзозовно прєблїжовал под мадярским рєжимом. И не спрєведли зме ше. Нова наша єдинєна Крєдьовина С. Х. С. дала нам щиккх условия потребли за развиванє нашей народносци. Приступєло ше гу народном дїлу. Наша интеллигенция єднодушнє дала ше на роботу. Основало ше нашо Рус. нар. просвєтєне Дружтво, а започали ше издавац кнїжки и заложели ше Руски Новини. Щєдок наш народ лєхонєл важносц совєрємених требованьох и порозумєл племенїтє настоянє своих школованих синох. Прє таку єднодушносц и согласєє могли ше през тоти 10. роки посцигнуц краснє рєзултати. До нашей просвєтєней работи вошли зме зос єдним цильом: культурно подзвигнуц наш народ по обрїтох совєременого знаня у щиккх напрямох його

розвиваня. Започали зме од самого народа и у бєшєди, з котру вон жєвє и бєсєдує указуюци му ише, же вон лєм єден мали конарчок цєлького Руско-українского народа. Прє то при нас не було нешєтєбних нацагованьох о язык и грацєнє часу на то, як то видємє при наших братах на Подкарпатю. Тримали зме ше златного правила: пиш як бєсєдуєш а читай як написанє... Нашо писатєлє владєли ше до того, их єтатї були полни содержания, па так своємому народу дали обилнє хасновитого знаня. История и нашо покєлєнєя буду о тим судзиц а нам лєм длужносци да ше их з нагоди 10 рочнїц нашей просвєти ту спєвнємє.

Мєдзи першими нашима писатєлями находзи ше *преосв. владика Др. Дионизий Нярадн*. Ише тєди кеди не було Просвєтєного Дружтва, кеди руске слово вимєрало цо наших валалох, послала вон свої Катаклиз до каждой русской хижки, же би так отримал свий народ у його вєри и народносци. Цали свой живот офирєвал двом идеалом: служил Богу и своємому народу. То доказал ясно през 30 роки своєго явного дїєствованя. Од початку основаня Просвєтєного дружтва до нешка. Вон його покровитєль и найвєкши добротвор. Анї

котри запровадзени и у школах на Подкарпатох.

Виробене школских книжок придало Просвітне Дружтво познатуому націоному воспитателюви **М. Полупки**. И вон ше з радей души приял тей чежкой и отвичательней работи. И зложил перши руски Буквар и Руску Читанку за III и IV. класу. През 25 роки дійствовав у Керестуре (од 1901—1926). Як руски учитель и управитель школах виховал цале едно поколєвє вредних и сядомих Русинох. З його живого прирка вишли целі поучни заренка педагогического содержания як у Календару так и у новинох п. пр. Школа и родителе, Калїка дзеци, Жена у семейству и т. д.

Зос вельку приданосцю робя на рародним просвітцєваню чи то у писаню, чи у инших організаційох ище и тоти нашо вредни учителя: **Шандор Янко** пише статї газдовского содержания а ведно практично помага при організації Клуба земледїлцох, Кооперативи и т. д. **Осиф Фа** у водаеню адміністрації Рус. Новинок, **Мих. Наряди** у збераню народних приповеткох. **Яким Костельник** провази шпїл хоры **Ксенія Лабши**, и **Даница Лабши**, **Наталиа Джуня**, **Мелана Сивч** пишу тиж поучни и воспитательни статї.

Крем того як у календару так и у новинох участвую зос популярнима дописами и поуку нашо панцоке: **Др. Мирко Бонч** (Дюрдьов), **Я. Провиц** (Раєво Село), **Я. Сегеди**, **М. Буила**, **Д. Миклош Ва. Сегеди** (Митровица) па **Др. Мих. Хайна** адвокат, **Я. Ерделі** професор **Оскар** и **Др. Федор Лабши**, **Ва. Еделшски**.

Двома нашо писателе **Михаил Черниак** и **Михаил Фирак** улознаваю наш народ зос книжевносцю, животом и обставинами руского народа на відомцини, у Подкарпатох, Галиції и України.

През тоти пришло Юрки виховало себе нашо Руске Н. П. Дружтво талантливих писательох медзи младошу генерацію, котри діло нашей просвити наставля з новими силами. Так **Др. Матей Винай**, судия, написал вельо статї зос экономического и политического живота. Дописи, у котрим описує жаглот поединих крайох нашей держави, лебо цала хасновити поуки за народ. Його статї:

„Цо сце просвита и цо сце нашо просвітне дружтво“ ма прирамску вредносц на вше. Крем того приходза умилни його пьєшочки, котрих зміст випати зос штрєдку народней души.

Илько Крайцар, адвокатски приправник, родзени у Шиду (1900) а правни факултет звершел у Загребу. Ище як студент живу у часц брал у кат. хорватских и украинских дружтвох. У Шиду основал 1926 р. „Р. Н. П. Дружтво“, котре ше под його подьством країне розвива. Як писатель явля ше о современных потребох нашего народа зос приемним, лєкким и похвалївим способом писаня.

Осиф Костельник повзвершених правних наукох пошвєдцєл не державней управней служби, але дораз од початку виходзєня наших новиних па до пенка

Е. Гербут.

явля ше як дописователь о культурних наших потребох. З вельо труду и вельким розумєньом позберал и упорядковал народни писні зос Сриму, котри видадо Р. Н. П. Д. Особєно треба зазначити його статю тирацеї вредносци: Русин у писні и живоце (Календар 1928).

Евген Гербут, адвокатски приправник, родзени у Р. Керестуре. По звершєних наукох у Бєвградє, Берлину и Паризу дал ше па організацію наших земледїлцох „Клуб земледїлцох“ и „Кооператива“ у Р. Керестуре його су діло. У тим напрямю написал бара добри статї.

Михал Ковач спадомєдзи наших найлєпших приповєдачох и повєлїстох. Родзени у Шиду (1909) од худобних родителюх, звершел того року учительску школу. Шицки його приповєдки вжати з народитого живота, котри вон цєзна як ритко дахто. Досц лєм

пречитац „Пушка го драгтарска“, „Томаново чїзми“, „Баба“, „Кандур“ и т. д. Нашо Просвітне Дружтво добре би зробєло, кєд би их видадо у окремей книжкї.

Янко Фейса, младї учитель у Коцуре, указал у своїх писньох дар до поезїи. Умилни и нїжни стишки чєчу глатко и од шєрца—гу дєцинским шєрцом. Вони лїкую на стишки сербского велького поєти Змає-Й. Йовановича. Просв. Дружтво видадо до тераз даскельо його писєньки под мєном „Пупче“.

Не лєм же школовани участвовали у вельким ділу нашего народного препородзєня, але и велї нашо земледїлци указали, кєд знаю своєю думи країне повєдц и написц. Медзи писатєлями треба спомнуц **Янка Малацкї** о газдовству, **Андред Нярди** о алкогєлу, **Михаїла Колошнїя** о газдовству, **Петра Дудаша** як народного шививака, **Самуїла Скубана** и **Петра Олєара** як при-

повєдачох, **Ефрема Дудаша** и **Данїла Рац**.

Союз руских школярох допрїнес тиж розширєню нашей просвити. Медзи його члєнами указую ше талантливї дїятелє. Од нїх писали до тераз добри статї **Мих. Рамач**, **Силїий Саламон**, **Бєг. Тимко**, **Я. Виславски**, **Е. Кочини**, **Ю. Павич**, м. л. и т. д.

* * *

Окончуєци тоти шєрики о наших писатєлюх припоминає, кєд зме не мали на думи докладно приказац их трудбу и вичитац шицко, цо вони зробєли за свой народ — история о тим цєвє, — нам бул цїль випо есц им явє пришо-знанє за несєбичну и вельку дотєржанєню народну роботу. Започинаючи другу дєшєдочнїцу руских народних змаганьох можемо приєло патриц на нови млади сили, котри високо подавигию баряк рускей просвити, наставля и усоверша започате діло.

Редакция „Рус. Новинок“

У нашим отечеству

Кресєне наймладшого сїня Його Величества Краля одбуло ше 15 т. м. на Блєду. Млади принц достал мєно Андрей.

Сцєл покарац пушкє. Чудни алє жалосни случай бул у єдиним валале при Цишу. Земледїлец А. Станїмирочич кєд виходзєл зос хижки заклачєл з руку за пушку, котра була обєшєна па мурє Пагнївани прєто знял пушку и вдерєл зос нїю до дзєрох. Пушка ше розбила и параз експлодирала и забила Станїмирочича.

Цєни падаю. Прє добри урожай у Новим Саду цєни воживлєню бара снєдли и шицко ше предава спод нормалну цєну.

Забил хланца. У валале Босанска Круп прєшлєй стрєди єден напїти залаєски полицай, кєд ше в воци працал дому заштрєлєд єдного 15-рочного хланца, думаяци кєд єсє.

Вода погубєла шини. На железницкєй драги Српска Моравица велька вода, котра настала прє дїжджкї, погубєла шини и прєто тєраз там нємож путовац. Дораз почали шини оправляц и па тот спосєб велї худобни безработни людєк напїли себе зарєбок.

При сцєканю прєз єблак настрадал. Прєд даскельома днїями бул влєпєни у Мастару комунист Рудолф Финци. Привєдєни до Сараєва па судєнє, кєд бул сам зос своїм жандаром, скєчєл прєз єблак и забил ше.

Умарла при дзєрох шпиталя. Прєшлєй стрєди приєсли зос валалу Капєлїчкї Врх Анку Стефанович до Загребу прє хороту на гарлу. Баш при самих дзєрох шпиталя вона умарла.

Влацєки збойнїци. Недавно од Бєвградє у єдиним лєше путнїки зочайно були оплячкани и забивани. Нє могло ше нїяким спосєбом вєйсєц до шїлду збойнїком. Ам тих днєох, кєд на єден автомобиль, у котрим була полиция пападли збойнїци, погинул у биткї єден од нїх а другого влєпєли у блєзским валале. Указало ше, кєд тоти збойнїци то домашнї людєк з валалу Лисовац.

Велькє наслїдєство. Новици пишу, кєд якци Бизумич, котри умар 1906 року у Лондону а родзєни у Нєрадину (Срим) зєхабєл за собу наслїдєство, котрє вїношує бї мїлиарди и 160 мїлионя дїнари. Вон тот ма-

еток стекол на тот способ, же видумал машинку за штригане, котру патентирал у шницких державох и кажда фабрика, котра машинки вирабля ма платити процент од преданих машинкох. За його наслідство явело ше скоро 200 особи од родзини.

Трицед милиони на просвіту зогабел познати београдски бохач Челович. Вон не мал ніякей вишей школи лем основу и бул торговец зос житом и шницками. Зос свою трудбу прио-

брил вельки маєток, котрого зогабел на сербску просвіту. Чи и у нас ше найдзе дараз таки добротвор?

Мощи человек. У Београду указовал Олиф Варта вельку моц своїх рукох. Вон затрима своїми руками 16 мотоцикли повязаних медзи собу, 8 з одного а 8 з другого, же ше ані рушити не можу кед пуца шницку свою бензинову силу. Так исто затрима вон 4 автомобили и 2 крилатици, же ше не годни з места рушити.

Колонизация Украины.

Руско-український народ хоч як вельки числом, бо ма вещей як 40 миллиони души, черий вельку поправду од сушедних народох. Приписують го Польши, Чеси, Румуни а найбаржей найбільши браца Руси. Вони од данна мержа, же Р. Українці сцу буц окреми народ. Чем же би не могли буц Українці окреми народ, котрих ест понад 40 миллиони, кед ест окреми народ у славянської фамилии, а у друштвае других народох, напр. народ Польски зос 20 миллионами, народ Чески зос 10 миллионами, народ сербско-хорватско-словенски зос 10 миллионами, зос котрих даватє кажде племе сче очуває свой индивидуални национални характер то в сче буц кажда за себе народ, народ болгарски зос своїх 5 миллион.

Руси уж за царату наживали украинство и сматрали националну идею в украинству за зраду, державну зраду издаю. Зато не допуштели ані кнїжки, ані повини на українским (малоруским) языкю. И уж теда думала велькоруска влада и зос колонизацию пудрого элементу на Україні ослабиц Украинцох. Нице за царату колонизовано на України 36 жидовскі колонїи и лано Жидам 110.000 га землї. А большевнїи лем в рр. 1925-6 дали Жидом 260.738 га української чорной землї. Певка маю Жидзи на Україні землї 322.266 га, а на Криму 104.000 га. На (гектар) роили ше 2000-1 хватоц.

Тоту колонизацию зридел большевнцки уряд. Но и поза урядом колонизовало на Україні нице 10.000 жидовскі фамилий. А у програму на будуче свої, же ше ма настайц на Україні у найблизшим времена нице 600.000 жидох, а на Криму нице 15.000 жидовскі фамилий.

На едно жидовске газдовство припада на Україні 10 до 15 га землї.

И то ше робї у тим времєну, кед українскі земледїлци не знаю цо маю шпач по причини недостатку землї, напросто за нїх нет землї, и вони у масох иду — ськаю до дзєвкх пустарох Сибїри и там у великих загїбаю. Большевннїи исто вїзвляю, же у найблизших 5 рокох виселї ше з України 1.500.000 (едєн и пол милиона) українскіх земледїлцох. А шницких „злївннїх“ понад рахунок українскіх земледїлцох нарохивали большевнцї около 4 и пол милиона, на котрих у найблизши

часу тиж придзе време веселїи ше зос своей родзєней землї.

Нат же большевнцї то робї? Нато, да на Україні направї вшєлїяки оляз разнїх народох. Там уж су Немци, Руси, Поляци, Болгаре и други. А тепер приходза Жидзи, племя експанзивне и консервативне, котрого не знаме ніяка катастрофа ані катаклїзм. Кед на Україні не будзе една народносц (українська), але вещей, теда лєхєбнїше будзе московскім большевиком над Україну пановац и Украина лєгко постанє рабшия Москви. Большевннїи зос тим ше ані не крию, вони уж и основали так звани райони зос самими Жидами на Україні (подобно до малих республикох). До тераси оден таки район, а маю ше отвориц нице два и то на историчних крайох нашої землї. (Закарпатке).

Кединик царца Катарина колїонизовала укр. землї але барєм зос христианами, котри лєгко ше поверже були истей вїри, асимілювали и Українцями, але Жидзи шїдза ше не заспашуют.

Но по справедливости треба признац, же су и медзи Жидцями лїдєдє, котри бїстро тваря Жидом, да ше не поселено на землї видартой од українского земледїлца. Еден жидовскї дїгєльнише у жидох повнїя з р. 1926, такє: Представлє себе всихологично херсонского земледїлца, котри вїзвєл на мовє обрєсєнїи землї, котру райєл за царя Николая, бо ше може себе сараниц илуг ані куниц етак, представлє себе його, кед вон увидял несподзявано на старцї терхови ганзябан, а у нїм жєлєзни плуги, а у другім вагону краснї конї и запита: кому тото? И утрус отагєт за жидовскіх колонїстєох, котрих уряд поселєл на нашої землї. Я — тварї тот жидовскї дїгєль. — не видїєл у своєм животу нїч такогє, но би так мудре були придуманє, да ше вїзкола независнї, як тот спєсєл колонизациї.

Требало бїт, да и други жидовскі верховоднї лїдєдє порозумє того розумного своего суплемєника и не сиржнїлєлєтєк межи Українцями и Жидцями, а особито да то порозумєя Жидцї, котри су у Русї на власцї. Бо народ певнїовати, народ идєт за водїми и там идєт, дє му лєпше.

По Новей Зори
К.

ПРОГРАМ Х.-РОЧНИЦИ
Руского Народного Просвітного Дружтва
дня 25. августа 1929.

I. 24. VIII. (Собота): Дочекованє госпох. Вєтар баклїда.

II. 25. VIII. (Недєля): рано углашованє зельского народного празника зос штрилєянєм а мажарох и зос военску музику.

На 8 годзини Литургия з Благодарєньєм, котру служиє вєкровитєль дружтва прєсєв. владика Др. Дїон. Няради.

На 10 и пол годзини Торжєствєна Ювїлєйна Главна Схаданка РНПД-а по тїм програму:

1. Шпїванє державней гимнї.
2. Прїкит прєдєдателя.
3. Чїсанє прївїтєох.
4. Др. Г. Костєлнїк: Х-рочнїи вїнїлєй Рускей просвїти (шєсї), декламую еден студєнт.
5. Дїєствованє РНПД-а, од 1919.—1929. року, прєподава тєлєнк Дружтва Няради М. учїтєлє.
6. Руснїи и Южнї Славянє у прєшлїсци, прєподава Юрїй Пачкє, парох в П. Саду.
7. Рускї школяре и РНПД-а, прєподава еден студєнт.
8. О нашої народней просвїтї, прєподаванє Дашнєа Рєц, земледїлца.
9. Заключєнє и подєзєванє.
10. Шпїванє народней рускей гимнї: „Я Русин бїл...“

III. Банкет на два годани пополадку.

IV. Опатрєнє першєй рускей народней вїстєпкї у школи на вельким шєрє прєз цали дєнь — бєсплатнє, збарак ше добровольнїи прїлєгнї за Рускї Народнї Дом.

V. Вєтар на 1/8 годзини Концерт и Торжєствєна прєдєставлє прєдєлї Др. Г. Костєлнїкє: „Бїфталїова дашкє“, учєствую рускї школяре и шпїванько-музичнї хорї. — Декламациї. — Народнї танцї.

Конєц. — Народнє вєшєлє.

Длужнікох и прєтплатнїкох

модлїме, же би на вшєлїяки спєсєб нами-рєлї того мешаца свойо длуство. Не забудєме, же нашє новнїи отрїмую ше лєм зос прєтплату свїдомнїх свойх читатєлєох. Не плацєнє длуства то и знак непросвїщеносци.

Широм швєта

Нова жидовска державє. Руска влада вїрїбєлє плани за основанє ише еднєй жидовскєй державї. Тота державє мала би буц коло рїкї Амуре у Азїї. Державє будзе под большевнцкїм протєкторатом.

Засїданє у Хагу вїнїгєра, же ше зверши з пєсуєнїхом, бо Англия не-счє нїч популциї Нємєцкєй од длуствєох.

Велькї гадї у Естонїї. Прє незвичайно цєплє лєто повлєлї ше у державнї Естонїї непознати до терєз отровнї гадї, котри жїтєлєлєом задавало велькї страхи и чїкодї. Гадї су велькї поцад 2 метєри.

Горучавє у Япану прїходзєт на 50 грїдї. Вєлї ше трафлїєлє смертєлнїи случай. Шпїцко цо ше на-ходзєт на полєох цалком згорєло од велькєй слєкотнї.

Краль бєз гласа. Албанскї король Зєл у послїднїи часи ше може бєшєдє-вац лєм шєпталєцї. Причина тому ест у прєвєлїннїх ку-рєнїх цїгарєтєох. Докторє нїяким спєсєбєм не можє вїлїчїц крєлє.

Масток у рукох жє-нох. Американскї статї-стїкї вїнїє, же 40 процєнти шпїрєтєкогє национального ма-єтєку находзєт ше у рукох жєнох. Медзи новнїми мїл-лионєрами вїшє вещей ест жєнї.

Чудна свадба. У америчким варошу Лос Палмос оженли же двома 80 рочни дѣдове и вжали млади дѣвчата. При винчаню присутни були 9 синох, 78 упукох и 32 праупукох.

Война Русох с Кипезамп пришла уж до великих розмірох. Кипези владели вецей руских званичником порубали их и обещели по древох при драже. Русия на то одповедла

зос уходом руского войска до Китаю. Руским войским командус генерал Бликер, котри бул скорей австрийски офицер и борел ше против Врангеля.

Конкордат Ватикана с Пруссию потписани и одобрени тих дньох. До того було чежоко прийти, бо Прусия у векцини лютеранска жем и неприятельски расположена гу церкви католицкей.

Претплауице ше на „РУСКИ НОВИНИ“

Вшеліячина.

Найвекши хидроплан. Тих дньох пробовали у Пемсерей нову найвекшу крилатицу — хидроплан. Крилатица справена у немеккей Швайцарий. При пробох вона указала добри успихи особено ше попачели 12 мотори, котри бара добре робели.

Не предно жид вецей од 100 рокох. Так гвари Александров, котри завершел 116 роки. Вон жив у одним малим валалу у штретрау Русий. Вон ма унука, котри ма 65 роки. Понеже Александров пре свою глібоку старосц не може ніч робити то му унук веда сси. Вон тужел суду унука и суд пресудает, же унук муши и далей кармиц свойого прадѣва. Вон на суду виявел, же кед нице вемал 100 роки, же му було бара добре, а тераз ледро чекаю да умре.

Найстарша виборица. У Тотентейму при Лондону жид една стара баба, котра напершела 103 рока, на жено Гайна Гайлей. При остатних виборох пришла и вона же би гласала. По обичаю полиция водзи старших людзох на гласали, але вона так поведла полицайови: „Ти млади стань на бок. Я звам сама як треба дац глас; я не дурна баба, як гевти цо приходла на гласали, бо я ше розумим до

политики барди, як ти. Я виховала 12 синох, котри тераз познати людзе и ученици и я робела през цали свой живот и цали любови, же сом дожила тот час, же можем и я дац свой глас.“

„Мила“ жена. Недавно у Вислю у Италий умар 35 літни морвар. У тестаменту написал родичом, же го жена тримала 16 роки, од 1913 року, у коморки завартого и нічого гу пшаму вепущела. Цо було тей жени и прето то поробела то ніхто не зна, бо — сцекла.

Кельо зароби газдиня. Една жена америчанского фармера у числох указала свою работносцу у 30 роках супружеского жития. Ёй рахунок таки: уварела 22,343 полусезенкох, ушила 3,199 фалати шматки, увекла 35,000 хлеби, 5,930 пироги, випражела 1,500 литри масла, уворела 1,500 градки желєняви, 1,500 лєвкох олоцоних, зробела 6 465 кнлн масла, колібєрала 3 625 литри шметанки, орайбала 16,125 фалати облєнєва, 35,640 годзєнєвє замєтанє порасєнє и другєх работєх. Крем того вона була завжата зос дзецми и дребнєжєм. Фармерка гвари, же кед би вона за тату свою роботу достала плацу вона би заробєла у тот час 115,484 долари.

льом гришних. „Другом митарей и гришнихох“. Вон ше того жєна не ганьбєл, ави не одрекал. Вон навсєдє глєдєл их приятєльствє. То начудє, але то правда! Исус не лєм же не сцєкал и одбивал их, але глєдєл их дружєствє. Вон ше дружєл з нїма. И то не лєм з даякими тайними гришниками, але зос явними, цо потрацєли свойо поштєпє и хторих ше людєе ганьбєли. Ту нам приклад а Мафтєйом, євангєлистом, хтори бул пред тим Митар, т. є. лєви гришник. Исус го обачєл на царинскєй каси, як збєра пєнєжє од людзох и похотно го замєка до каси. Исус нараз стєпє и гвари му: „Мафтєю, по мнє гряди“. Мафтєя обинєла лєска божєа и вон стєпул и шєпєл за Исусом. Но, скорєй, яв охаби дом, повєдал Исуса на гєсцину. Там ше знєли старєи приятєлє Мафтєйомє, хтори не знєли, цо му ше стало. То були самє адзєрнєци, спрєвєцкєнє, явни вєповштєнєцє. Исус шєднєл гу нїм. Патрєли то пшємєнєци жидєвски и фарисєсє, шєшли гу учєником Христвєним и так зос страши, да и народ чує. *пригваряю: „Пошто з митарєи и гришникєи учитєль вєши*

*яст и пїєт“? С тим сцєли Исуса вшємєцєи, же нїжєи пророк. Исус то чул, па гвари: „Не требуют здравєи арєча, но болєщи. Не приходє бо призвєти правєдникєи, но гришникєи на покаянєи“. Ту ше, єто, Исус лєви признєл приятєльєм гришникєох. Чудєсна и не прєповєдєсна лєвєвє божєа гу гришникєом. Єто, там другєрєз цо ше стало зос митарєом Закєйом. То нам познєто. Закєй бул „Старий Митарєм“ т. є. адзєрнєк над адзєрнєкомєи. И вон чул за Исуса, па по лєски божєй замєкал, да го видзи. „И цєкаше видєти Исуса, тєко єст“. Кєд нишєк не жєгол дєйсє блєско гу Исусєви, видрапєл ше па ягодичєну — бо бул малим возрєстом. А Исус му гварєл: „Закєю, слєзи, днєс бо во домє твоєм подобєст ми бити“. И до його дому зєбрєли ше вєлє митарєи и гришникєи, пєйтєше його, а фарисєсє ави бунє народ прєтив Исуса. Тєди Исус прєгварєя: „Придє бо Сїн Человєчєски вєзискєти и спєсти погибшєго“. Таки бул наш Христвєс гу гришним людзєом. Вон пачє виявєл, же гришник, котри шєобраци гу Бєгу, ма прєвєнєствє прєд правєдникєами. О тим другєрєз. **Мудри М.***

Од редакциї.

Понеже тото юбилєйнє число вишло попєкшєно, то слєдующєго тижнєя нашє новини не пїду.

Нашє прєтплатнїци

Обшєнєли прєдшєдєтєу слєдующи п. н.:

Русковски Йєвгєн, пошт. Коцур	на 1928. р.	100	Днє.
Др. Полєх Йєсєф, Коцур	на 1928/29.	150	„
Иван Марнєя, 130. Коцур	на 1929.	50	„
Сєгєди Штєфан, качмар Р. К. 1003	„	100	„
Фєрко Кєндрач, Торжєа	„	50	„
Микєла Сєбарєли 897, Р. К.	„	100	„
Жєлєм Михайло Срєм Митровица	„	50	„
Кєчнєи Дюрєа Миклєнєвєци	„	50	„
Д-рєцкєи Яков Дюрдьєв	„	100	„
Синєя Василєй Шєнєкурєвєци	„	150	„
Надь Мєйсєй Надьєрдьєв 599, Р. К.	„	100	„
Надь Гєбор Надьєрдьєв 460, Р. К.	„	100	„
Надь Ана 579 Р. К.	„	100	„
Прєвчєи Михєл Р. К. 686.	„	100	„
Сєбєдєш Михєлєо 458.	„	100	„
Буднєвєски Кирил 706.	„	50	„

ТАРЄОВИНА

Житє	Днє.	200—205—	Овєс	Днє.	170—175—
Кукурєица	„	200—205—	Мука 0	„	307—310—
Рєж	„	180—190—	Мука 2	„	295—300—
Ярєц	„	157—162—	Мука 5	„	275—280—

Швєточни Отлєчєвєк

Недзєлєя 9.
по Сєшєств. єл. Духа.
ЕВАНГ. ОД МАФТЄЯ, ГЛ. XIV.
ЗАЧ. 59.
„Дєрзєйтє, аз єсм, не бойтєсєя“. Злєкнєтєи апєстєлом на морє у бурє, у

малим корєблєу, — кричєи Исус и цєши их. „Не бойтєсєя“. На кєждєм крєчєаю милєсєрдєвє гу биднєи — гришним людзєом.
Од самого вєзєткєу свєйого явнєго дїєствєванєя признєва ше Исус прєятє-